

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Ornamentorum intemperantia gignit obscuritatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

DE OBSCURITATE ORATIONIS. 135
tus est, magnumque parit tædium, ejusdem
attentionem subito abducatur, atque debilitet:
cui obscurum esse potest, quantum viriumque
roboris argumentis, quæ attentione fraudata,
prohibita, atque exclusa, in Auditoris animum
penetrare nequeunt, decedat?

*Ornamentorum intemperantia gignit
obscuritatem.*

79 **H**Æc sunt, Auditores, meæ firma-
menta causæ, quibus elegantes
istos Oratores argumentorum neglectu, vel
prævaricatione, à proprio officio, seu fine
inuito appositè dicendi ad persuadendum,
quàm longissimè, atque absurdissimè discedere
commonstravi. At nec dum obliviscor hu-
manitatis meæ; neque me piget meæ in illos
jam sæpius exercita liberalitatis. Demus enim
hoc etiam illis, quando tam multa haud
semel largiri cœpimus. Demus hoc, inquam,
illis, quoniam id virtute consequi nequeunt,
& valida ab eis vibrari argumenta, & verò
etiam, si Deo placet, gravia, plenaque digni-
tatis; nihilque eâ acuminum farragine Audi-
toris impediri attentionem. Alio tamen ad-
huc laborant vitio adeo scædo, ac pernicioso,
ut hoc unum solumque reliquas Orationis
partes ac dotes, licet forent exquisitissimæ,
facile corrumpat universas. Quod verò huic
monstro nomen est, Auditores? obscuritatis
esse flagitium, vosmetipsi haud obscure jam
intelligitis.

80 Non

So. Nō me fugit sanē Orationē, etiā satis per se dilucidā, atq; perspicuā, Auditorum tamen imperitiā obscuram se penumero falso, temereque dici, ac reputari. Quam ut ego nunquam obscuritatis insimulabo; ita inertiam potius, atque infantiam carpam Auditoris, qui Latinitatis cognitione leviter tinctus, id obscurum, id non Latinum in se ite pronuntiat, quod etsi apud Latinos testatum, & in claro positum lumine, ipse tamen, ignorantia retardatus, non percipit. Neque hic me teneo, quin vehementer indoleam, & querar, eorum plerosq; qui Latinos Auctores jejune admodum, oscitanterq; lustrarunt, de Latinitate judicium, atque censuram, Judices plane iniquissimos, omninoq; explodendos, audacter sibi arrogare. Neque enim quemquam Tulliano ita addictum nomini esse vilim, aut oportere existimo; quin reliquorum etiam classicorum scriptorum, quicumq; Latinam linguam jure suo propagarunt, verbis ac vocibus, vel ipsomet Cicerone ita decernente, ne dum suffragante, satis munitam, atq; ornatam putet Orationem. Hæc Latinae linguae gratiā dixerim, quanquam meam hanc disputationem, atque actionem non tam ad Latinam linguam, quam ad cæteras quoque omnes cujusque nationis proprias, atque vernaculas, ut jam clarè præfatus sum, pertinere volo. Etsi, quia nobis Latinus sermo (idemq; de Græco, atq; Hebraico statuendū) peregrinus quodammodo accidit, in hoc potissimum, ut etiam in aliis omnibus extraneis

neis linguis, obscuritatem frequentius, proniusque iis, quibus extraneæ sunt, contingere fatendum est. Obscura igitur ea dictio atque Oratio, cujuscunque linguæ sit, appellanda est, cujus singula vocabula quum facile intelligantur, quid ipsis omnibus vocabulis unâ coagmentatis sublit notionis, quænam illis involvatur sententia, nemo ferè è populari concione, quæ dicentem audit, divinare potest.

81. Quo sanè obscuritatis vitio quid in Oratione inanius, quid turpius, aut amentius excogitari possit, vix reperio, Auditores. Mitto primùm, quàm absònum, præpostèrumque sit, quod supra ex M. Tullio jam commemoravi, causam à patrono obscurius edisseri, ac disceptari, quàm a cato eliente eidem Patrono simpliciter proponi, & sine fūco explanari. Quum enim peregrinâ utentes linguâ, Græcè, Hebraiceque nos alloquentes, Græci nos sermonis, atque Hebraici ignari, auscultamus, quàm difficile à risu, & scom-^A matis temperamus? An tu amicum ferres, qui tecum familiariter confabulaturus, orationis involueris, griphis, atque ænigmatis^B familiarem sermocinationem implicaret, ac sepeliret? Nonne ab hominum cœtu, qui eâ semper lege loqui vellet, ut nunquam intelligeretur, in solitudinem aliquam esset penitùs ablegandus? Et qui de suggestu integram concionem alloquitur, seque eum eâ de proposito quæstione verba facturum pollicitus, omnia sensiculorum infuscat caligine, sine

convitiis, aut sibilis tolerabitur? Sanè qui verborum sonum blandissimum exaudiri volunt; sensum autem, ne Auditorum captui illucescat, vocabulorum quasi funiculis in transitu, ut ita dicam, strangulant, boum inconditos mugitus, canumque excordes latratus præ aperto planoque sermone, humana cæteroqui consuetudinis illiæ, amare sese, atque in deliciis habere profitentur, nobisque quasi antiquæ simplicitatis hominibus, hæc mysteria sibi, hoc est, acutissimis capitibus vulgata esse, nulloque negotio obvia, imponere conantur. Perinde ac si de mentis potestate essemus dejecti, ut ipsas animantes peculiari quodam sermonis genere mutuo inter se uti, vicissimque se se intelligere, quod deliris aniculis urbani fabularum architecti facile persuadent, crederemus, meraq; nugamenta, & somnia pro oraculis acciperemus.

82. Deinde, si tua hæc perobscura mysteria nullus ferè percipit, cui, quæso, sunt illa usus quorsum, aut quem in finem adhibentur? quanti vis ea æstimari? quâ admiratione excipi? quanto applausu, atque assentatione palpari? At si non intelliguntur, si ab auribus repudiantur, si in animum nequeunt irumpere, quis non videt ab eis nihil istorum effici posse? quis nescit omne oleum in ipsa temere esse profusum? Nisi fortè unâ hanc tuâ strenam laboris præstantissimam, imò multissimam eblandiri cupis, ut omnium captum planè te vicisse, omniumque memoriam fastidiosè obruisse videaris, totidemq; anigmata,

quot

quot ferè locutiones, ut nemo quicquam ex his assequi potuerit, abs te edita, Auditores omnes non tam prædicare, quàm exhibilare cogantur.

83. Hanc porrò à suis Orationibus, & Concionibus inquinatissimam obscuritatis labem acuminum isti delicati fabri nullo modo possunt abstergere, Iudices sapientissimi. Nam quis ipsa exercitatione atque usu doctus, non comperit, si nitida leniterque fusa Oratio, & cuius paulum dolato, neque rerum **A** omnino imperito perspicua, inculcatis sententiarum ramentis farciatur; illico ob- **B** scurari, splendorem amittere, spissisque tenebris, & cæcâ prorsus nocte obduci, ac tumulari? Enodes tabulæ politæ sunt, læves, atque **C** exæquatæ; jacentes perexiguæ in fundo raniæ, quum pellucida rivi unda labitur, **D** liquidò cernuntur; pura licia ac stamina crudo detracta lino, mollia sunt, manumque **E** facile stringi possunt. Contra verò ubi asseres perpetuis ferè asperantur nodis; ubi rivus vel turbidas volvît aquas, vel gelu duratur; ubi multa licia torquentur in funem; scilicet **F** asseres rigent, concretus glacie rivus sistit aquas, intortus fumis stylis trajici vix potest. Iam quid obscuritatem, quæso, nisi subducta lux parit. At Oratio an non cœu lævis tabula, ac si nodis, equabilis; velut purus amnis, pellucida; tanquam molle stamen, flexanima esse debet? Si igitur acuminum astringatur nodis, si argutiaram plerunque nive ipsâ frigidiorum, glacie concresecat; si multiplici exiliam sensu-
qulorum

Gculorum licis intexatur; quantum luminis,
 splendoris quantum subducetur? quantum
 caliginis offundetur? quantum obscuritatis
 objicietur? nonne contorta, nodosa, gla-
 ciata, hoc est, dura, aspera, anceps, ac tene-
 bricosa evadet oratio? Neque verò nodus ille
 Gordianus ita fuit implexus, atque istorum
 fermo innumeris mysteriis est involutus. Ani-
 mi sensa clarè, & disertè exponere piaculum
 autumant; uberius dictionis filium, atque ex-
 plicatum, tanquam plebeium, & vile interpre-
 tantur. Ergo notiones mentis evibratis radunt
 sententiis, eruditione crispant, argutiolis sti-
 pant, captiosis subtilitatibus impediunt, ac
 vinciunt. Et in tantis sensuolorum circumfusus
 tenebris, in tam cæcâ metaphorarum, atque
 allegoariarum nocte radius ullus perspicuæ
 orationis, ulla lucis scintilla poterit emicare?

84. Verùm tam operosa molitione obscuri-
 tatis quid tandem, quid, rogo, consequun-
 tur? **A** Ut atris sapientum omnium calculis,
B communiq; aurium convitio rejiciantur. At
 quid mirum, hæc tam aculeata, atque subtilia
 acuminum spicula secundâ disertorum viro-
 rum admurmuratione non excipi, quum à
 vulgatâ hominum intelligentiâ, atque ab om-
 nium sensu opinioneque sint aliena? Sunt ea
 perobscura, sunt contracta, adstricta, pressa,
 ingenique licet prompti, & celeris aciem fal-
 lunt, ac fugiunt. Liquidi, ac tenues aquarum
C latices, Auditores, quanvis angustis incilibus,
 aut canalibus immisist, in prata tamen côm-
 de

dè derivantur. At si glacie densentur, illico exigui oris angustiis excluduntur. Ita prorsus, dum leniter fluit oratio; dum per nitidas claraeque decurrit sententias; dum perspicuae notionis puros latios vehit; in Auditoris animum facile ingreditur, molliter penetrat, citò pervadit, illumque instillatà guttatim, ut ita dicam, persuasione perfundit. At si argutiarum glacie duretur; si spisso acuminum gelu rigescat; si ad memoriae ostentationem confusum Pandoræ vasculum singillatim explicet; si Historiarum texat Iliadem; si involutæ eruditionis infinitam vim congerat; si per omnia curiositatis viridaria peregrinetur; scilicet supra Auditorum captum intumescet, eorum ingenio non congruet, in nullius intelligentiam illabetur, longè lateque exspatiabitur, ac penitus exundabit unde, ut liqueat, cujus tandem farinae sint tua illa è farina, pulvereque, quum in Farinam* perditissimum sicariū ludis, ut supra vidimus, cōflata acumina, apponendus erit, qui indicet, in margine commentarius. Quippe, quum hæ subtilitates vulgò ignotæ sunt, Auditorum aures, quòd familiari, cotidianoque sermone, aut certè à consueto usu non abhorrenti assuetæ sint, tot argutiarum, sensiculorumque exundante veluti oratione, ac restagnate, necessariò obruuntur. Scilicet quæ isti horum leporum anxii anularii ad lucernam texuerunt, quæ ad multam noctem, intelligentiæ hinc indagantur.

D
E

F

G

* Supra num. 57.

indagantis perspicaciâ , illinc mentis in sese replicatæ , remeantisque arduâ commentatione elaborârunt; quæ per multos dies subtilissime in speciem, ingenti torno, in otio, ac quiete, pluteis affixi; animi aciem, admotis intentionis fiducialis, quasi in quæstionem poscentes, & quodam insoliti conatus equilibrium torquentes, excogitârunt; mox deleverunt; rursum inchoârunt; iterum expunxerunt; de novo interpolârunt; multo denique cum sudore tandem aliquando affabre expoliverunt: ego deinde unus de populo, licet nõ imperitus omnino, at neque doctissimus, cum mei similibus hominibus festinatò, in transitu, exigui puncto temporis, non tantum per transfennam **K** adspiciam, sed planè introspiciâ, & quæ Oedippo agent interprete, celeriter pronuntiata, conglobatimque evoluta ego fastidiosus Auditor assequar probè, & comprehendam. O iudicii corruptissimam trutinam! ò puerorum incompositos calculos! An ego, quæ isti **L** cata dictionis cmissiones calamistratâ acuminum casarie de industriâ implicant, atque obscurant, intelligentiæ vi repente explicabo, statimque ad pertenuem ingenii mei lucem perducam?

§5. Hæccine verò sūt illa documēta hæc illa monstra, quæ Iulius Quintilianus acerrimi vir iudicii, dicendique magister sollertissimus de perspicuitatis virtute Oratori necessario comparandâ, cõtra verò de tenebricosi sermonis vitio summâ accuratione declinando tam sapienter exaravit? *Nam si neque pauciora*

(in-

(inquit) quàm oportet, neq; plura, neq; inordinata, aut indistincta dixerimus, erunt à lucida, & negligenter quoq; audientibus aperta: quia id ipsum in consilio est habendum, non semper tam esse acrem iudicii intentionem, ut obscuritatem apud se ipse discernat, & tenebris orationis inferat quoddam intelligentiæ suæ lumen: nisi tam clara fuerint, quæ dicemus, ut in animū ejus radios, ut Sol in oculos, etiamsi in eā nō intendatur, incurrat. Quare non ut intelligere possit, sed ne omnino possit non intelligere, curandum. Propter quod etiam repetimus sapē, quæ non satis percipisse eos qui cognoscunt, putamus. Quæ causa utiq; nostra est culpa dicta obscurius ad planiora, & communia magis verba descendimus, quū id ipsum optimè fiat, quod nos aliquando nō optimè fecisse simulamus. Sed quid ego hanc prudentiam ab iis requiro, qui hujusmodi scita, ac monita vel nunquam legerunt, vel si legerūt, ignaviter, ac turpiter solent negligere? Nolite quippe, Auditores, nolite ab istis tenebrionibus Oratoribus quicquā luminibus expectare; evidentia nihil, nihil profus, Quemadmodum enim fœdæ lasciviæ individua comes est spissa quædam nubes caliginis; ita hūc ingenial interperātis luxum in argutiolis istis coacervandis necessariō altæ quædā tenebræ consequuntur, quæ orationem omni fraudant luce, perspicuitatem excæcant, fensa animi æternā quadam nocte damnant, ac premunt.

86 Jam verò, etsi paulò ante dedi gratis Adversariis meis valida ab eis, & gravia, quam non asserunt, argumenta torqueri, nihilque

hilque tam acutè declamando Auditoris impediri attentionem, & do etiam modò, nihil inde satietatis eidem, vel fastidii creari. At ecce subito totum id mihi vel inviti coguntur **A** remittere, aut redhibere. Quid enim? si argumentorù spicula orationis obscuritate ab iisdè obrunduntur, nonne perinde est, ac si invalida, ac silevia, ac si nulla omnino adhiberentur? Si eorum vis argumentorum Auditoris animum non afficit, si gravitas non urget, si mucro non penetrat, si pondus non calcet, si aculeus non tangit, aut ferit intelligentiam: quorsum inanis verborù strepitus frustra excitatur? quorsum concionis aures incassum tunduntur? nonne tantundè plagarù, vulnerumq; inferes, ac si illa penitus omnia prætermisisses? Dapes, licèt exquisitissimæ, ante oculos tantum posita, quandiu per os in stomachum non trajiciuntur, latrantis famem ventris nihilosecius levant, quàm si nullius essent succi, nullius alimentii. Neque igitur argumenta, quousque clarè percepta, & quasi mansa in ipsum animum non demittuntur, quicquam eum percellent, aut commovebunt.

*Fabii Quintiliani auctoritate, novis que
reliis causa Adversariorum
configitur.*

87 **V**Erùm antequam ab his rationum tractandarum flagitiis, quæ acutissimum isti vitriarii admittunt, discedam; lubet **Q.** Fabii Quintiliani, quem paulò ante
lués